

asmenvardžio *Gintila*. Vėliau tas vietovardis virto į *Ginteliškę*. Iš pavardės *Graupšytis* (1644 m.) galima spėti, kad kaimo pavadinimas *Grabšyčiai*, galimas dalykas, yra susijęs su tokiu asmenvardžiu.

Salantų apylinkės yra davusios nemaža kultūros veikėjų. Baidotuose 1779 m. gimė poetas Kiprijonas Nezabitauskas-Zabitis, 1831 m. sukilimo dalyvis. Ten pat 1800 m. gimė jo brolis Kajetonas, 1824 m. išleidęs elementorių „Naujas mokslas skaitymo dėl mažų vaikų“. Toje pačioje sodyboje 1895 m. gimė viena iš Kauno operos kūrėjų, solistė Adelė Nezabitauskaitė-Galaunienė ir du jos broliai kraštotyrininkai Adolfas (1901 m.) ir Liudvikas (1903 m.). Nasrėnuose 1801 m. gimė rašytojas Motiejus Valančius, Gedgaudžiuose 1866 m. gimė rašytojas Dėdė Atanasas (K. Pakalniškis). Imbarėje yra gimęs kalbininkas F. Sragys, o Reketėje – kalbininkas A. Salys.

XIX a. pradžioje Salantuose veikė vario raižykla, kurioje buvo gaminamos iliustracijos minėtam Nezabitausko elementoriui. Tokiais dalykais negali pasigirti net didesni miestai.

XX a. pradžioje, atgavus spaudą, čia buvo leidžiami Aleksandro Bendiko kalendoriai („Keleivis, išeinąs in Žemaičius ir Lietuvą“). Tas pats Bendikas sudarė ir išleido elementorių. Salantiškiai aktyviai dalyvavo 1905 m. revoliucijoje, Salantuose 1918–1919 m. veikė revoliucinis komitetas, išlaikęs valdžią savo rankose ilgiau negu kituose gretimuose valsčiuose.

Bendraautoris Juozas Mickevičius

Švyturys [Kretingos r. laikr.]. 1973 08 07

Rankraštis yra LMA bibliotekos rankraščių skyriuje, A. Jucio fonde f. 285, b. 1303. l. 1–3

VYSKUPO, RAŠYTOJO MOTIEJAUS VALANČIAUS ŠEIMA

Kretingos rajone, Nasrėnuose, esančiuose prie Salantų–Kretingos vieškelio, 1801 m. vasario 16 d. gimė vyskupas, rašytojas, „Palangos Juzė“ ir daugelio kitų veikalų autorius. Toje sodyboje dabar yra įrengtas memorialinis rašytojo muziejus. Lanko jį ir artimieji, ir tolimieji, nes rašytojas savo veikalais artimas visiems – ir žemaičiams, ir lietuviams.

Rašytojo tėvas Mykolas Valančius buvo gimęs apie 1752 m. Klausgalvų Medsėdžiuose, kurie tuo metu vadinosi tiesiog Medsėdžiais, nes kiti Medsėdžiai (Barzdžiai, Nasrėnų, Tintelių, Kūlupėnų) teatsirado vėliau.

1795 m. vasario 3 d. Salantų metrikų knygoje yra įrašas apie dvi vestuves: Mykolo Valunčiaus su Ona Stonkaite – abu iš Nasrėnų – ir Antano Gedrimo iš Nerėpų su Ona Valunčaitė iš Nasrėnų. Taigi rašytojo tėvas vedė Stonkaitę, o jo sesuo ištekėjo už Gedrimo tą pačią dieną. Tokie dalykai čia buvo įprasti, nes tuo pačiu „šurum burum“ galima iškelti dvi vestuves. Rašytojo motina, pasak jo paties, buvo gimusi 1770 m. Kūlupėnuose. Išeina, kad rašytojo tėvas buvo vyresnis už savo žmoną aštuoniolika metų. Tėvas mirė 1828 m., palaidotas Gargždėlės kapinėse, Salantuose. Tebestovi antkapis iš ketaus, neblogai išsilaikęs. Žmonių pasakojimu, jo našlė buvo ištekėjusi už Paulauskio, gyvenusio Paulauskyne, kur vėliau buvo Šalyno dvaro palivarkas, o paskui įsikūrė Salantų tarybinio ūkio Kalnalio skyrius. Tačiau jokiuose rašytiniuose šaltiniuose žinių apie tokias vestuves užtikti nepasisėkė. Yra žinoma, kad ji savo amžių baigė pas sūnų vyskupą Varniuose. Ten ir palaidota (mirė 1859 m. gruodžio 24 d.).

Kiek rašytojo tėvas turėjo brolių ir seserų, tiksliai nustatyti sunku. Be anksčiau minėtos Onos, išėjusios už Gedrimo į Nerėpus, antroji sesuo Joana buvo išėjusi už Simono Žvinklio į Skaudalius (kitoje Salanto upės pusėje, priešais Nasrėnus ir Klausgalvus), o trečioji – Marijona buvo ištekėjusi už Mikalojaus Stonkaus tuose pačiuose Nasrėnuose. Žvinklių palikuonys ir dabar tebegyvena Skaudaliuose, o Stonkų – Klausgalvų Medsėdžiuose. Žvinklių kiemas yra aprašytas „Palangos Juzėje“. Į tą kiemą Juzė patenka perėjęs Naro tiltą, pertiestą per Salanto upę ties Nasrėnais.

Galima spėti, kad Kazimieras Valančius, su kuriuo labai artimai giminiavosi rašytojo šeima, buvo jo tėvo brolis, gerokai jaunesnis už Mykolą. 1819 m. rašytojo sesuo Petronėlė, dar keturioliktus metus tebedama, krikštydino Kazimiero Valančiaus sūnų Kaziuką. Pagal vietos papročius tokie jauni kūmai būna tik iš labai artimų giminių. Kazimiero vaikai Jonas ir Kazimieras iki pat XIX a. pabaigos gyveno Klausgalvų Medsėdžiuose. Jonas mirė apie 1892 metus. Jo našlė ištekėjo už Meškio, o vaikai išsiblaškė. Sodyboje ir dabar tebegyvena Meškio palikuonys. Reikia manyti, kad toje pat sodyboje buvo gimęs rašytojo tėvas, nes jis gimė Klausgalvų Medsėdžiuose. Kazimieras gyveno mažoje trobelaitėje, įsispraudusioje tarp Vaičiaus ir Vaitkaus ūkių. Tų ūkių savininkai darė žygių, kad Kazimierą iš ten iškeltų. Šalyno dvaro savininkai, kuriems ta trobelaitė priklausė, taip ir padarė. Kazimieras išsikėlė į Barzdžius, o trobelaitė buvo nugriauta. Likusi sodybos vieta ir dabar tebesivadina Valančiauskynu,

nes ir Jonas, ir Kazimieras buvo vadinami Valančiausiais, neabejotina ir dėl to, kad jų giminaitis vyskupas vadinosi Valančiauskiu.

Antrasis rašytojo tėvo brolis Gasparas gyveno Grabšyčių kaime, kurį vėliau Kardenos valdos savininkai Pliateriai negailestingai sunaikino ir įkūrė to paties pavadinimo dvarą. Gasparas nusikėlė į Kalvarijiškius [Žemaičių Kalvariją?]. Kuriais metais tai įvyko, sunku nustatyti. Iš jo yra kilusi kalvarijiškių Valančių šaka.

Būsimasis rašytojas augo taip pat nemažoje šeimoje. Vaikų gimė ne mažiau kaip dešimt. Vyriausia buvo Marijona, gimusi 1796 metais. Motiejus buvo ketvirtas. Jis buvo gimęs po Juozapo, o po Motiejaus gimė Pranciškus. Tie abu Motiejaus broliai mirė būdami dar mažiukai. Paskutiniuosius, Ona ir Antanina, buvo dvynukės, gimusios 1812 metais. Ta Ona buvo antroji iš eilės, nes pirmoji (g. 1810 m.) jau buvo mirusi. Augo penki: Marijona, Mykolas, Motiejus, Petronėlė ir Feliksas. Marijona buvo ištekėjusi už Viskanto, tam mirus, – už Radavičiaus. Ji mirė 1865 m. Klaišiuose, netoli Žarėnų. Jos palikuonių yra Telšiuose. Mykolas buvo kunigas vienuolis. Palaidotas Kretingos senosiose kapinėse 1859 metais. Feliksas baigė medicinos mokslus Dorpatu (dabar – Tartu) universitete. Mirė dar jaunas būdamas. Petronėlė (g. 1805 m.) ištekėjo už Beresnevičiaus. Tėvo brolio duktė Magdelena dešimt metų gyveno pas rašytoją. Būdama keturiasdešimties, ištekėjo už Pilypo Ramono. Gyveno Sėleniuose, turėjo tris dukras ir vieną sūnų. To sūnaus palikuonių yra Kretingoje.

Iš Salantų metrikų knygų matyti, kad tose vietovėse Valančių gyventa jau XVII a. viduryje. 1585 m. Platelių valdos, kuriai priklausė Nasrėnai ir Klausgalvai, inventoriaus dokumentuose Valančių pavardės tarp baudžiauninkų nerandame. Greičiausiai jų čia dar nebuvo. Iš minėto inventoriaus dokumentų nematyti, kad tose apylinkėse būtų buvę laisvųjų ūkininkų, todėl reikia manyti, kad rašytojo protėviai ir tėvai patys savo judrumu ir darbštumu bus pramušę vaikams kelią į mokslą. Kaip žinome, jų pavardė „subajorinta“ vėliau, kai būsimasis rašytojas buvo ūgtelėjęs. Jo gimimo metrikuose buvo užrašyta *Valončius* ir tik vėliau pavardė ištaisyta į *Volončevskį*. Nuo Petronėlės vaikų gimimo metrikuose tėvo pavardė jau rašoma *Valončevskis*.

1973 07 01

Bendraautoris Juozas Mickevičius
Rankraštis yra akad. A.Jucio memorialiniame kambaryje